

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ляхова Олена Олександрівна

УДК 336.71

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ У СФЕРІ ЛІЗИНГОВОГО БІЗНЕСУ

Спеціальність 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

КИЇВ - 2002

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано на кафедрі банківських інвестицій Київського національного економічного університету Міністерства освіти та науки України

- Науковий керівник: Доктор економічних наук, професор,
Пересада Анатолій Анатолійович,
Київський національний економічний університет,
завідувач кафедри банківських інвестицій
- Офіційні опоненти: Доктор економічних наук, професор
Василик Остап Дмитрович,
Київський національний університет імені Т.Г.Шевченка, завідувач
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
- Кандидат економічних наук, доцент
Івасів Ігор Богданович,
Київський національний економічний університет,
доцент кафедри банківської справи
- Провідна установа: Науково-дослідний фінансовий інститут при Міністерстві фінансів
України, відділ фінансових ресурсів держави.

Захист відбудеться “24” травня 2002 р. о 14-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.26.006.02 Київського національного економічного університету Міністерства освіти та науки України за адресою: 03680, м.Київ, проспект Перемоги 54/1, ауд. 317.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Київського національного економічного університету.

Автореферат розісланий “24” квітня 2002р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, професор

А.М.Поддєрьогін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інвестиційний клімат визначає інвестиційну активність суб'єктів господарювання та темпи економічного зростання будь-якої країни. Результатом економічних перетворень в Україні стало поживлення інвестиційної діяльності. З 1998 року темпи зростання інвестицій випереджають темпи зростання ВВП та промислового виробництва. Однак нерозв'язаними залишаються проблеми в інвестиційній сфері, серед яких необхідно виділити: обмежені інвестиційні можливості суб'єктів підприємницької діяльності, недостатні обсяги бюджетних капіталовкладень в оновлення основних фондів, повільний розвиток інвестиційного кредитування українськими комерційними банками через високий рівень кредитних ризиків, відсутність реальної гарантії повернення кредитів та ліквідної застави у більшості потенційних позичальників.

В процесі кредитування перед комерційними банками встають питання безпеки, надійності та прибутковості своєї діяльності. Тому одним з головних завдань комерційного банку є пошук альтернативних кредитуванню форм участі у фінансуванні суб'єктів господарювання. Виходячи з цього, основною метою банківської діяльності є розширення спектру надання послуг та організації процесу кредитування на новому рівні. Такою перспективною формою для банків може стати лізинг як форма майнового кредиту.

Діяльність комерційних банків у сфері лізингового бізнесу ставить перед економічною наукою низку складних проблем, які потребують поглибленого наукового дослідження та практичного вирішення.

У своєму дослідженні автор керувався досягненнями сучасної економічної науки в галузі організації та розвитку лізингових відносин, функціонування банків на лізинговому ринку, які висвітлені у роботах Василика О.Д., Внукової Н.Н., Іваннікової Г.А., Івасіва І.Б., Кочеткова В.М., Луціва І.Б., Міщенко В.І., Мороза А.М., Ольховікова О.В., Пересади А.А., Слав'янської О.Г., Шульги Н.П.; зарубіжних вчених - Брілі Р., Венсіла Р., Вестона Дж., Горемікіна В., Лещенка М., Кабатової О., Маєрза С., Міллера М., Прилуцького Л., Смірнова А., Фрашона Д., Хігінс Р., Хойєра В., Чекмарєвої О., Шпітлера Х.

Переважає більшість робіт вітчизняних економістів зорієнтована на дослідження загальних тенденцій розвитку лізингових операцій та їх особливостей у порівнянні з іншими формами фінансування діяльності суб'єктів господарювання. Значно менше уваги приділяється вивченню проблем, які вирішують комерційні банки в процесі впровадження та розвитку лізингових відносин, зокрема, пов'язаних з оптимальним використанням інвестиційно-лізингових схем в діяльності українських комерційних банків та їх вплив на розвиток лізингового бізнесу.

Важливість проблеми фінансового забезпечення лізингових операцій та пріоритетних напрямків участі комерційних банків у сфері лізингового бізнесу, недостатній рівень її вивчення та розробки в умовах переходу України до ринкових відносин визначили вибір теми дисертаційного дослідження та її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана як складова комплексної науково-дослідної теми "Інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання України (проблеми розвитку)", /номер державної реєстрації 0198U007171/, яка розробляється колективом кафедри банківських інвестицій Київського національного економічного університету. В межах наукової програми автором підготовлений окремий розділ "Напрямки прискорення інвестиційного процесу в Україні", зокрема досліджено проблему інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання та оновлення основних виробничих фондів підприємств, визначено необхідність застосування лізингових операцій для вирішення окреслених проблем та шляхи участі комерційних банків у лізинговому бізнесі.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у вивченні теоретико-методологічних засад організації лізингового бізнесу, поглибленому з'ясуванні сутності лізингу як фінансово-кредитної операції, особливостей діяльності комерційних банків на лізинговому ринку та розробці рекомендацій щодо її вдосконалення шляхом вибору стратегічних альтернативних напрямків розвитку.

У відповідності з метою дослідження у процесі виконання роботи були поставлені наступні завдання:

1. Дослідити економічну природу лізингу.
2. Систематизувати види та форми лізингового бізнесу.
3. Окреслити основні проблеми, що стримують розвиток лізингових відносин та запропонувати напрямки стратегії розвитку лізингового бізнесу в Україні.
4. Визначити сутність та особливості функціонування фінансово-кредитного механізму лізингового бізнесу.
5. Оцінити вплив комерційних банків на розвиток лізингового ринку та шляхи активізації участі комерційних банків у сфері лізингового відносин.
6. Розробити методичні засади вдосконалення фінансової оцінки лізингу, що має місце в практиці роботи лізингових компаній та комерційних банків України.

Предметом дослідження є система фінансово-кредитних відносин, які виникають у процесі функціонування та розвитку лізингового бізнесу України.

Об'єктом дослідження є комерційні банки та лізингові компанії як суб'єкти лізингового бізнесу.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є системний та комплексний підходи. При вирішенні окреслених завдань у роботі використовувалися економіко-статистичні методи, методи аналізу та синтезу, індукції і дедукції, порівняльних характеристик. На основі діалектичного методу пізнання проведено вивчення та визначення напрямків розвитку лізингових відносин в системі комерційних банків.

До джерел використаної інформації належать законодавчі та нормативні акти України в сфері інвестиційної діяльності, матеріали Верховної Ради України, Укази Президента, постанови та декрети Кабінету Міністрів, які регламентують діяльність суб'єктів господарювання на лізинговому ринку, нормативні документи Національного банку України, методичні матеріали міжнародних організацій та публікації науковців з даного кола проблем. Для аналізу конкретних економічних явищ діяльності банків на лізинговому ринку України використані матеріали НБУ, АП АКБ "Україна", ЗАТ "Фінансово-лізинговий дім", АКБ "Промінвестбанку" в цій сфері.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- Уточнено поняття "лізинг", "банківський лізинг" та "лізинговий кредит"; доведені відмінності між банківським лізингом та лізинговим кредитом, що впливають на форми участі комерційних банків у сфері лізингового бізнесу та підходи до аналізу лізингового проекту.
- Визначено особливості та умови функціонування фінансово-кредитного механізму лізингового бізнесу;
- Обґрунтовано роль комерційних банків як однієї з головних складових функціональної інфраструктури лізингового ринку у процесі фінансового забезпечення лізингового бізнесу України.
- Запропоновано напрямки вдосконалення діяльності комерційного банку на лізинговому ринку в якості гаранта, кредитора, засновника лізингової компанії та лізингодавця.
- Розроблено методологічні підходи до вивчення кредитоспроможності лізингоотримувача на основі поєднання кількісних та якісних критеріїв оцінювання фінансового стану клієнта.
- Сформульовано напрямки державної та функціональної стратегії розвитку лізингового бізнесу в Україні з метою його активізації та критерії оцінювання отриманих результатів.

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновані в дисертації підходи, методи та отримані результати мають практичне значення для удосконалення лізингових відносин та розвитку лізингових послуг в системі послуг комерційного банку. Практичне значення отриманих результатів полягає у впровадженні лізингових операцій в навчальний процес кафедри банківських інвестицій Київського національного економічного університету (довідка від 27.06.2001) при викладанні навчальної дисципліни "Інвестування", "Проектне фінансування", "Інвестиційне кредитування".

Застосування результатів дисертації у практиці роботи банків України дозволить зміцнити їх конкурентні позиції на внутрішньому фінансовому ринку, підвищить мобільність та гнучкість їх роботи з різними (за напрямком діяльності та формою власності) підприємствами, вплине на прибутковість їх роботи. Результати дисертаційного дослідження впроваджені в практику діяльності відділу комерційного банку АКБ “Національний кредит” (довідка №04-08-404 від 25.05.2001р.), Харківської філії АКБ “Київ” (довідка №01-53 від 30.01.2002р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які викладені в дисертації, отримані автором особисто, зокрема, підходи щодо підвищення ролі комерційних банків у лізинговому бізнесі як безпосередньо в якості лізингодавця, так і опосередковано через механізм лізингового кредиту. З наукових праць, опублікованих у співавторстві в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які отримані в результаті особистої роботи здобувача і становлять індивідуальний внесок автора.

Апробація результатів дисертації. Окремі положення дисертації викладені в опублікованих автором наукових працях. Результати роботи обговорювалися на засіданнях кафедри банківських інвестицій Київського національного економічного університету у 1996-2001 роках. Рекомендації автора з питань можливої участі банків на лізинговому ринку України доповідалися на науково-методичній конференції “Удосконалення змісту й методики викладання фінансово-банківських дисциплін за умов рівневої системи освіти” (Київ, 1998), на VII Міжнародній науково-практичній конференції “Управління підприємством: діагностика, стратегія, ефективність” (Київ, 2000), на науково-практичній конференції при сприянні Державної податкової адміністрації України “Податкова політика в Україні та її нормативно-правове забезпечення” (Ірпінь, 2001).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 12 робіт загальним обсягом 3,7 д.а., з них 7 статей обсягом 1,8 д.а. надруковано у фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 188 сторінок, 3 таблиці на 2 сторінках, 18 рисунків на 7 сторінках, 4 додатки на 23 сторінках. Список використаних джерел налічує 85 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, визначені мета та основні завдання, об'єкт дослідження, наукова новизна і практичне значення розроблених рекомендацій.

У розділі 1 – “Теоретичні основи лізингового бізнесу” розкриваються економічна сутність, види і форми лізингового бізнесу та його фінансово-кредитний механізм, а також комплексно досліджено участь комерційних банків у сфері лізингового бізнесу.

Аналіз основних теоретичних поглядів на сутність лізингу показав, що дослідження науковців обмежуються визначенням поняття “лізинг”, класифікацією та функціями лізингу, організацією лізингових операцій. Проте недостатньо уваги приділяється лізинговому бізнесу як виду економічної діяльності суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин, що пов'язано з індивідуальною зацікавленістю в отриманні доходу або прибутку при використанні механізму лізингу. В широкому розумінні лізинговий бізнес уособлює в собі ефективну взаємодію всіх його учасників та створює для них можливості отримання економічних переваг.

Більшість вітчизняних та іноземних економістів суттєво та неправомірно обмежують лізингові відносини, ототожнюючи їх з орендними. На нашу думку, лізинг має потрійну природу. По-перше, лізинг дійсно уособлює товарні відносини, що реалізуються за певний проміжок часу на принципах повернення. В основі лізингу лежать орендні відносини. По-друге, лізинг – це довготермінові вкладення у матеріальній формі з метою отримання прибутку або комерційного доходу всіма суб'єктами лізингового бізнесу. Отже лізинг виступає формою інвестицій. По-третє,

лізингові відносини будуються на принципах строковості, зворотності та платності. Таким чином, лізинг за своїм змістом відповідає кредитним відносинам та зберігає сутність кредитної операції.

В роботі доводиться доцільність визначення лізингу як фінансово-кредитної операції, пов'язаної з придбанням лізингодавцем у продавця лізингового майна основних виробничих фондів, які певна фізична чи юридична особа (лізингоотримувач) має намір отримати у строкове користування, в тому числі з правом викупу. Важливим є збереження класичної ознаки лізингу як трьохсторонньої угоди. Визначаючи лізинг як поняття, що характеризує сферу фінансово-кредитних відносин, створюються підстави для порівняння фінансової ефективності лізингу з ефективністю кредитування та обґрунтування правомірності реалізації лізингових проектів комерційними банками.

В умовах ринкової економіки такої форми бізнесу притаманні особливі риси, що суттєво відрізняють її від інших видів бізнесу. Серед них:

1. Наявність посередника, який бере на себе обов'язки власника майна;
2. Тип майна, що надається у лізинг, визначається лізингоотримувачем за погодженням з лізингодавцем та переважно представлений об'єктами основних фондів виробничого призначення;
3. Термін лізингу майна, як правило, співвідноситься з періодом амортизації цього майна.

У класичному розумінні лізинг – довгострокова операція;

4. Можливість викупу об'єкту лізингу за залишковою вартістю;
5. Широке коло учасників (кількість залежить від виду лізингової угоди);
6. Забезпеченість лізингової угоди майном – об'єктом лізингу.

Об'єктом лізингового бізнесу може бути практично будь-яке майно, яке не знищується у виробничому циклі, проте необхідно виділити його головні складові - елементи активної частини основних фондів.

Сфера лізингових відносин є досить новою для вітчизняної економічної науки і тому зараз не існує єдиної вичерпної класифікації лізингового бізнесу. Виходячи з досвіду лізингової діяльності різних країн та порівняльного аналізу застосовуваних в Україні видів лізингових операцій, автор вважає за доцільне систематизувати види лізингового бізнесу за двома укрупненими групами ознак: основні та особливі/специфічні/.

На динаміку розвитку сучасного лізингового бізнесу впливають: поширення світових інтеграційних процесів, тобто взаємопроникнення економік різних країн і поширення на цій основі нових прогресивних методів господарювання; розвиток науково-технічного прогресу; необхідність пристосування до структурних змін в галузях сільського господарства та промисловості, тощо. Тому лізинговий бізнес стає полем взаємодії вказаних чинників, які мотивують його розвиток та формують фінансово-кредитний механізм, що лежить в його основі.

Фінансово-кредитний механізм представлений в роботі як сукупність форм та методів створення та ефективного використання фінансово-кредитних ресурсів, що базується на строковій основі з метою забезпечення потреб та інтересів державних структур, юридичних та фізичних осіб. Його частина, що реалізується у сфері лізингових відносин, представляє собою фінансово-кредитний механізм лізингового бізнесу. Функціонування фінансово-кредитного механізму лізингового бізнесу здійснюється на основі двох економічних методів: регулювання та управління.

Оптимізація лізингового бізнесу потребує відповідного фінансово-кредитного механізму та можлива завдяки оперативному та виваженому управлінню. Особливе місце в системі оперативного управління слід відвести фінансовій стратегії лізингового бізнесу, основна мета якої полягає у ресурсному забезпеченні нарощування економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Значна роль приділяється фінансовому забезпеченню лізингового бізнесу.

Реальний ефект від лізингового бізнесу накопичується впродовж життєвого циклу лізингового процесу, що триває від концептуальної ідеї щодо здійснення лізингу до її практичного втілення або реалізації лізингового проекту.

Ефективність фінансово-кредитного механізму лізингового бізнесу полягає в економічній та комерційній результативності для всіх його суб'єктів. Лізинговий бізнес може бути економічно

ефективним, якщо лізингодавець та лізингоотримувач одержать більший прибуток, ніж за іншого альтернативного варіанту фінансування того ж самого проекту. Причому економічний ефект лізингового бізнесу у порівнянні з кредитуванням є багатофакторним та залежить від величини оподаткування лізингових платежів, ставки оподаткування прибутків лізингоотримувача та лізингодавця; процентної ставки за кредитом, норми амортизаційних відрахувань на об'єкт лізингу, терміну лізингу та величини платежів у кожний конкретний момент часу, інвестиційних пільг; та ринкових важелів: підвищення іміджу фірми; налагодження вагомих економічних контактів, поширення впливу на інші сфери бізнесу.

Включення комерційного банку до складу основних учасників лізингового бізнесу потребує більш детального дослідження участі комерційних банків.

В залежності від напрямку участі банку у лізинговому бізнесі (прямо чи опосередковано шляхом фінансування лізингової компанії) дисертантом виділено дві форми лізингу – банківський лізинг та лізинговий кредит та вперше досліджено відмінності між ними.

Об'єктивними причинами, за яких банки фінансують лізингові компанії виступають: 1) недостатність власних коштів лізингової компанії для реалізації коштовних проектів; 2) перепони, які створені законодавчою базою на шляху здійснення лізингового бізнесу безпосередньо банками. Причому з метою диверсифікації ризиків у випадку банківського кредитування крупних лізингових проектів, на нашу думку, у лізинговому процесі можуть одночасно брати участь декілька банків на умовах створення консорціуму.

Участь банків у освоєнні лізингового ринку шляхом створення лізингової компанії має ряд переваг. До них відноситься можливість кредитування за рахунок залучених коштів, зменшення ризиків банку, що пов'язані із проведенням лізингових операцій. У свою чергу у банківських лізингових компаній з'являється можливість отримання пільгових кредитів від своїх засновників, гарантій банку, можливість отримання матеріально-технічної бази банку. При цьому скорочуються витрати на функціонування офісу компанії, коли його розміщено на території банку.

Фінансування комерційними банками проектів, які реалізуються вітчизняними лізинговими компаніями має серйозну дилему, яка склалася між характером лізингової операції як послуги довготермінового характеру та основною формою позичкових коштів, що притаманна українській банківській системі - короткотерміновим кредитом. Наявність такого протиріччя створює певні труднощі у комерційній діяльності лізингової компанії або банку, а також у формуванні її стратегії та тактики поведінки у сфері лізингового бізнесу.

Крім кредитора лізингової компанії, банк може безпосередньо виконувати функції лізингодавця у лізинговому бізнесі. В такому разі йдеться про прямий метод участі банківського капіталу у лізинговому бізнесі або банківський лізинг.

Лізингові операції приваблюють комерційні банки через наявність реального матеріального забезпечення лізингових угод, оскільки кредитор зберігає за собою право власності на об'єкт забезпечення до моменту виплати останнього лізингового платежу. Крім того, безпосередня участь банківської установи як важливого суб'єкта лізингового бізнесу надасть можливість банкам підвищити свій імідж, розширити традиційний спектр своїх операцій, сприяти задоволенню споживчих інтересів суб'єктів господарювання. В комерційних банках, які освоюють лізингові операції, як правило, спрощується процедура моніторингу та контролю за реалізацією лізингових угод через неможливість використання об'єкту лізингу за нецільовим призначенням.

Досліджено, що ринок лізингу може бути первинний (де укладаються угоди переважно фінансового лізингу) та вторинний, що представлений об'єктами, які по закінченню лізингової угоди передаються наступному лізингоотримувачу (де укладаються угоди лише оперативного лізингу).

На нашу думку, з позиції рівня банківського ризику економічним інтересам банка-лізингодавця найбільше відповідає фінансовий лізинг, оскільки при застосуванні оперативного лізингу банківський ризик зростає. Проблема полягає у складнощах, пов'язаних з пошуком наступного лізингоотримувача на об'єкт оперативного лізингу, оскільки існує ризик простою об'єкту до моменту укладення угоди з наступним клієнтом. Також не виключені випадки

недбалого використання майна, що перебувало в оперативному лізингу, які створюють перепони на шляху укладення наступної угоди.

Розділ 2 – “Практика реалізації лізингових проектів”.

В цьому розділі визначено економічну сутність ринку лізингового бізнесу, проаналізовано умови його формування та проблеми розвитку в Україні, а також досліджено місце та роль українських банків у процесі реалізації лізингових проектів.

Через багатогранність лізингових відносин ринок лізингових послуг поєднав у собі елементи ринку реальних активів та фінансового ринку.

Особливістю формування українського лізингового бізнесу є те, що його становлення відбувається на теренах первинного ринку (Рис.1).

Досліджуючи стан лізингового ринку в Україні, ми з'ясували, що за останні 3 роки обсяг лізингових послуг в Україні зріс майже на 30% та склав близько 50 млн. дол. США. Однак протягом останніх років пропозиція на лізингові послуги в промисловості задовольняє попит лише на 10%. Платоспроможний попит на лізингові послуги оцінюється в 2001 р. сумою 20 млн. доларів США на місяць.

Проаналізувавши регулюючу складову лізингового бізнесу в Україні від самого початку його формування, відмічено переваги та недоліки вітчизняної законодавчої бази. На нашу думку, при формуванні ринкової інфраструктури лізингу необхідно посилити та активізувати роль його законодавчого регулювання.

Рис.1 Структура лізингового ринку України на 1.01.2001р.р.

Функціональна складова інфраструктури ринку представлена фінансово-кредитними та спеціалізованими організаціями, що здійснюють свою діяльність у сфері лізингового бізнесу. В розділі наведена характеристика суб'єктів-лізингодавців: за галузевою чи виробничою ознакою, напівкомерційних лізингових компаній, лізингових компаній, що створені торгівельними компаніями, регіональних організацій та фондів, міжнародних лізингових компаній. Найпотужнішу групу функціональних учасників лізингового бізнесу складають лізингові компанії, що створені банками та спеціалізовані відділи комерційних банків. Українською практикою прийнято, що комерційні банки не лише фінансують діяльність лізингових компаній, але й рекомендують своїх клієнтів для обслуговування безпосередньо лізинговою компанією. Очевидно, що лізингові компанії, які входять до структури крупних комерційних банків, мають також значний фінансовий потенціал, широке коло клієнтів, тому займають вигідну позицію на лізинговому ринку. Прикладом такого роду структур в Україні є: ЗАТ “Фінансово-лізинговий дім”, лізингова компанія “Аваль-лізинг”, лізингова компанія “Укрексімлізинг”, лізингове відділення банку “Надра”.

Вірне визначення загальної суми лізингових платежів та графік їх здійснення є основним критерієм доцільної участі лізингоотримувача та лізингодавця у процесі організації лізингового бізнесу, тому автор приділяє особливу увагу аналізу методологічних засад розрахунку лізингових платежів. Як свідчить лізинговий досвід розвинутих країн, лізингові платежі можуть розрізнятися за формою, способом нарахування та виплатою, періодичністю сплати, формою розрахунків.

Аналіз сучасної вітчизняної практики платіжно-розрахункових лізингових операцій показав, що на лізингові операції за чинним законодавством накладаються обмеження щодо їх мінімальної тривалості, пов'язані із необхідністю відшкодування визначеної частини вартості об'єкту лізингу. По-друге, встановлена підвищена частота виплати лізингових платежів (щомісячна) сприяє зменшенню ризику неплатоспроможності в результаті зміни фінансового стану фірми або норм сучасного законодавства.

Існує пряма залежність між вартістю лізингової угоди, амортизаційними відрахуваннями та терміном лізингового контракту. Згідно чинного законодавства спосіб звичайного відшкодування вартості об'єкту лізингу обумовлює тривалість лізингової угоди в середньому протягом 5-7 років. Але цей термін не відповідає сучасним умовам щодо морального та фізичного старіння більшості

об'єктів лізингу. Разом з тим у вітчизняній лізинговій практиці має місце спосіб прискореного відшкодування вартості об'єкту лізингу (98 % загальної вартості контракту відшкодовується за 2,5 роки). В цьому випадку, по-перше, зменшується фінансовий ризик лізингодавця, бо умовно скорочується термін погашення основного боргу. По-друге, це вигідно лізингоотримувачу, бо чим швидше окупається вартість лізингового майна, тим менші відсотки нараховуються на ще непогашену вартість майна. По-третє, внесення авансового платежу зумовлює зменшення вартості об'єкту лізингу, що підлягає періодичному відшкодуванню.

В роботі проведене порівняння способів виплати лізингових платежів (прискореного та рівномірного) при відшкодуванні вартості об'єкту лізингу стосовно їх впливу на фінансовий доход лізингодавця на прикладі платіжно-розрахункових операцій, які мають місце при організації лізингових відносин на етапі підготовки лізингової угоди між ЗАТ “Фінансово-лізинговий дім” та ТОВ “Бізнес-Експо”. Враховуючи всі економічні чинники (фактор ризику, оборотність коштів, тощо), дослідження вказує на більшу привабливість прискореного способу відрахування над рівномірним для обох сторін, незважаючи на більший обсяг фінансового доходу лізингодавця в іншому випадку.

Важливе місце у процесі обґрунтування та вибору можливих варіантів вкладення грошових коштів в операції з реальними активами відводиться фінансовій оцінці інвестиційних проектів. Беручи до уваги той факт, що лізинг виступає однією з форм інвестиційної діяльності, в аналізі та плануванні лізингового бізнесу застосовуються методи оцінки ефективності інвестиційних проектів з урахуванням особливостей лізингу, які виявляють відмінності у розрахунках грошових потоків.

На рис. 2 представлена схема руху грошових потоків, що реалізована ЗАТ “Фінансово-лізинговий дім”.

Рис.2. Схема руху грошових потоків

В українській практиці організації та здійснення лізингового бізнесу мають місце десятки різних оригінальних методик оцінки ефективності. Так, ряд авторських методичних розробок включають розрахунок лізингових платежів та співставлення отриманого результату з можливостями купівлі матеріальних активів за рахунок власних інвестиційних фондів чи запозичених джерел фінансування. Як результат, розмір лізингових платежів повинен забезпечити лізинговій компанії отримання прибутку не нижче середньої норми на вкладений капітал.

Вивчення досвіду роботи ЗАТ “Фінансово-лізинговий дім” над лізинговим проектом показало, що розроблена зазначеним лізингодавцем методика оцінки кредитоспроможності

лізингоотримувача, є багатокomпонентною (оскільки оцінює кількісні та якісні критерії фінансової діяльності суб'єкта господарювання) та відзеркалює загальні потреби вітчизняних лізингодавців. Вона виступає логічною основою для укладення лізингової угоди та в цілому може бути застосована лізинговими компаніями та банками в Україні. Вона може бути вдоскоалена з урахуванням оцінки додаткових якісних та кількісних критеріїв діяльності підприємства, що запропонував автор.

Автор оцінив вітчизняну законодавчу та методологічну базу, що застосовується у фінансовому аналізі лізингового проекту. Незважаючи на те, що функція банку-кредитора лізингової компанії була закріплена Законом України “Про банки та банківську діяльність” від 20.03.91р., мають місце недоліки, які пояснюються недостатнім державним стимулюванням участі банків у сфері лізингового бізнесу.

Стосовно підходів до оцінки лізингових операцій автор прийшов до наступного висновку: якщо загальну ефективність лізингових операцій для лізингоотримувача необхідно визначати шляхом співставлення загальної суми, що виплачується лізингодавцю з вартістю придбання майна в кредит, то економічний ефект для лізингодавця ґрунтується на різниці між загальною сумою лізингових платежів та сукупністю його поточних витрат за період дії лізингової угоди.

Розділ 3 “Шляхи активізації лізингового бізнесу в Україні” містить два підрозділи, в яких розглядається можливість вдосконалення та розвитку вітчизняного лізингового бізнесу за двома основними напрямками: з боку комерційних банків та з боку держави у їх тісному взаємозв'язку.

На нашу думку, зважаючи на головні питання при опрацюванні концепції розвитку банківської системи – у перспективі максимально сприяти вітчизняному товаровиробникові, - банкам слід всебічно поширювати пряму участь у лізинговому бізнесі - через механізм банківського лізингу.

Для удосконалення роботи такого механізму необхідні поступальні перетворення.

На нашу думку, такі перетворення доцільно втілити при реалізації стратегії розвитку лізингового бізнесу, що представлена поетапним впровадженням ринкових реформ як базису загальноекономічної політики держави, які матимуть позитивний вплив на поширення лізингу в системі економічних відносин. (Рис.3)

Рис. 3. Напрямки стратегії розвитку лізингового бізнесу в Україні

Одним із шляхів вирішення інвестиційних проблем суб'єктів господарювання є створення сприятливої законодавчо-нормативної бази, в межах якої першочергова роль має відводитися податковому регулюванню лізингового бізнесу з впровадженням ефективної системи пільг, гарантій, та дієвій амортизаційній політиці. Такі перетворення мають характеризувати глобальну стратегію розвитку лізингового бізнесу.

З метою удосконалення діючого в Україні лізингового законодавства, автор вважає за доцільне запропонувати наступне:

- Забезпечити гнучкість лізингових платежів шляхом відмови від взаємозалежності між розміром періодичного відшкодування вартості об'єкту лізингу та амортизаційними відрахуваннями за період платежу;
- Забезпечити можливість прискореної амортизації об'єкту лізингу для другої та третьої груп основних фондів у відповідності до Указу Президента України “Про Концепцію амортизаційної політики”. Збільшення норм амортизації надасть можливість скоротити терміни лізингу та сприятиме більш швидкому оновленню (модернізації) обладнання, що в кінцевому результаті підвищить динаміку капіталообороту підприємства та сприятиме збільшенню надходжень до державного бюджету;
- Надання інвестиційних пільг та гарантій, зокрема пільг з оподаткування прибутку лізингодавця, державних гарантій виняткових лізингових проектів до 30% їх вартості, гарантій чи векселів крупних банків, можливості використання факторингових операцій;

- Ввести відстрочку виплати ПДВ на ввезення майна лізингодавцем до моменту передачі його у власність лізингоотримувача, тоді як через багаторазове стягнення ПДВ на всіх стадіях лізингового процесу він частково втрачає свою привабливість для підприємців;
- Надати можливість лізингодавцю включати до валових витрат витрати на придбання предмета лізингу шляхом відповідних доповнень до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”;
- Визначити базу оподаткування ПДВ при завершенні терміну угоди фінансового лізингу у вигляді залишкової вартості об’єкту лізингу в момент переходу прав власності.

Такі зміни впливатимуть на створення сприятливого правового режиму для розвитку лізингових відносин та зроблять вагомий внесок для покращення інвестиційного клімату в Україні в цілому.

Поряд з цим, в процесі розвитку лізингового бізнесу, на думку автора, необхідно розробити функціональну або внутрішню стратегію розвитку на рівні окремих структурних одиниць лізингового бізнесу, перевага серед яких віддаватиметься лізингодавцю та лізингоотримувачу. На цьому етапі актуалізується роль комерційних банків. З цією метою в процесі банківського менеджменту поряд із організацією діяльності банку, банківським плануванням та контролем, набуває особливої актуальності функція координації кредитних та лізингових операцій банку.

Координація діяльності банку щодо згаданих операцій повинна забезпечити надійну взаємодію кредитного та лізингового управлінь банку з метою виявлення потенційних лізингоотримувачів з кола позичальників банку та навпаки, - позичальників з клієнтів-лізингоотримувачів лізингового відділення банку. Таким чином це має бути проявом застосування ринкового підходу при організації та здійсненні банківського лізингу в умовах ринкових відносин.

В основі застосування ринкового підходу лежить метод порівняльного аналізу банківського продукту, заснований на твердженні, що суб’єкти ринку будують свої відносини з приводу товару, роботи, послуги, базуючись на інформації про аналогічні послуги (продукти).

З метою раціонального використання банківських ресурсів та зниження ризиків, банківській установі як суб’єкту лізингових відносин слід проводити попередній порівняльний аналіз лізингу та прямого кредитування при оцінці доцільності та привабливості лізингових або кредитних відносин.

Для проведення дійсного порівняльного аналізу лізингу та кредитування пропонується враховувати наступні принципи:

1. Лізинг та кредит – суміжні поняття, адже вони однаково впливають на структуру капіталу підприємства, але відрізняються за формою;
2. У процесі відбору форми фінансування необхідно зважити на якісні характеристики лізингової та кредитної операції, а саме на організацію контролю за цільовим використанням коштів, гарантії, особливості обліку.

Визначення необхідної операції методом порівняння здійснюється у такій послідовності:

1. Аналізуючи ринкові умови для визначеного клієнтом виду операції необхідно зважити на сукупний вплив регулюючої, функціональної та інформаційної складових інвестиційного ринку;
2. Відбір достовірної інформації для порівняння умов фінансування (в тому числі за фінансовою та бухгалтерською звітністю);
3. Визначення критерію вибору виду операції. Такими критеріями можуть бути: а) доступність операції в цілому, а саме - вартість банківської послуги, обсяг (достатність) власних коштів клієнта, наявність ліквідного заставного майна; б) аналогічне, найбільш ефективне використання грошових коштів (за терміном окупності вкладень); в) мета подальшого використання об’єкта фінансування (повернення, викуп, продаж);
4. Аналіз отриманої інформації відповідно до визначених критеріїв та остаточний вибір форми фінансування. З цією метою застосовуються кількісні методики (статистичний аналіз, фінансовий аналіз, графічний аналіз). До якісних методик відносять: відносний порівняльний аналіз та метод експертних оцінок.
5. Остаточна оцінка відповідності рекомендованої банківської операції потребам клієнта шляхом обговорення з ним запропонованого варіанта.

Здійснюючи порівняльний аналіз лізингу та кредиту необхідно брати до уваги ті особливі умови, які притаманні кожній конкретній операції. Лише отримавши виважені та обґрунтовані результати можна прийняти дійсно раціональне інвестиційне рішення.

Використання ринкового підходу до оцінки фінансово-господарської діяльності лізингоотримувача, зокрема, та оцінки ефективності лізингового проекту, в цілому, дасть змогу значно підвищити ефективність лізингового бізнесу в цілому.

Оцінюючи глобальну стратегію розвитку лізингового бізнесу значну увагу необхідно приділити формуванню відповідного банку даних. Для цього необхідно розробити спрощений та прискорений механізм обов'язкової реєстрації суб'єктів лізингу та лізингових послуг, що вони пропонують; створити єдину базу всіх суб'єктів лізингу в Україні з метою формування стабільного попиту.

Значну увагу необхідно приділити перспективним для лізингового бізнесу в Україні галузям економіки, серед яких слід виділити сільське господарство (об'єктом лізингу виступає сільськогосподарська техніка), транспорт, літакобудівельна промисловість (об'єктом виступає нова вітчизняна авіатехніка), нафто-газовий комплекс, харчова промисловість (об'єкт – обладнання для закладів громадського харчування).

Переваги лізингової форми бізнесу особливо суттєві в сільському господарстві. По-перше, багато вітчизняних виробників сільськогосподарської техніки, яка мало чим поступається західним аналогам, останнім часом майже втратили традиційні канали збуту своєї продукції. По-друге, переважна більшість новостворених фермерських господарств ще не мають коштів для придбання необхідної техніки. По-третє, в державному бюджеті на 2002 рік закладено 721 млн.грн. для закупівлі техніки на умовах фінансового лізингу. У такому випадку банки можуть взяти на себе функції організації-посередника, тобто закуповувати техніку у виробника та здавати її за угодою лізингу споживачам. Впроваджуючи лізинг в агропромисловому комплексі, на думку автора, доцільно скористатися наступною схемою взаємозв'язку суб'єктів в системі агролізингу (Рис.4).

Рис. 4. Схема взаємозв'язку учасників лізингового бізнесу в системі агролізингу

Особливістю такої схеми є те, що лізингоотримувач у варіанті А має можливість здійснювати змішані розрахунки з лізингодавцем (у грошовій та натуральній формі) за погодженням сторін. Це дасть можливість забезпечити сільгоспвиробників необхідною технікою для більш ефективного виробництва. Крім того, згідно кредитної політики АКБ “Аваль”, Морського транспортного банку та АКБ “Фінанси та кредит” збільшити в 5 разів фінансування агропромислового сектору економіки у порівнянні з попереднім роком, та з метою реалізації Державної програми виробництва технічних комплексів, машин, обладнання для агропромислового комплексу на 1998-2005 р.р., на нашу думку, функції фінансового забезпечення лізингового бізнесу в Україні необхідно покласти саме на ці структури.

Відшкодування заборгованості перед Державним лізинговим фондом можливо проводити при сприянні НАК “Украгролізинг”, на яку покладені такі функції згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2001р. “Про заходи щодо наповнення Державного лізингового фонду у 2001 р.”.

Автор доводить доцільність застосування лізингової схеми в екологічній сфері шляхом фінансування екологічних проектів державними та приватними структурами з використанням механізму іноваційного інвестування.

Використання коштів державного та місцевого бюджетів на паритетних засадах в системі джерел фінансування екологічного лізингу сприятиме активізації суб'єктів господарювання з впровадження лізингу в цій сфері та відповідному покращенню стану навколишнього середовища.

Розвиток лізингового бізнесу не можливий без врахування пропозицій його учасників. З метою подальшого удосконалення лізингових відносин доцільно створити постійно діючу групу щодо врахування таких пропозицій при НАК “Украгролізинг” та “Укртранслізинг”.

Окреслена нами державна та функціональна стратегії розвитку лізингового бізнесу в Україні сприятиме якісним перетворенням в країні за умови активної державної підтримки в рамках програми розвитку лізингу в Україні.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в дослідженні діяльності комерційних банків у сфері лізингового бізнесу, а також надані рекомендації щодо удосконалення роботи лізингового та кредитного підрозділів комерційних банків з метою підвищення ефективності їх взаємодії.

Проведення дисертаційного дослідження дозволило автору зробити ряд послідовних висновків теоретико-методологічного і науково-практичного характеру:

1. Поняття “лізинг” уособлює фінансово-кредитні відносини зречевлені через особливий об’єкт, який в цілому представлений основними виробничими фондами. Тому вивчення теоретичних основ та організації лізингового бізнесу слід проводити у взаємозв’язку з такими економічними категоріями, як кредит, фінанси, інвестиції, що дозволить на новому рівні дослідити роль фінансових установ, інвестиційних фондів та комерційних банків у фінансовому забезпеченні лізингового бізнесу.
2. Вважається за доцільне виділити лізинговий бізнес як особливу галузь підприємницької діяльності, що базується на використанні механізму лізингу. Зважаючи на активну участь кредитних закладів у процесі організації та фінансування лізингового бізнесу автор виділяє комерційний банк як один з його головних суб’єктів. В умовах загострення конкуренції на ринку банківських послуг проведення комерційними банками лізингових операцій стане ефективним способом розширення сфери банківського бізнесу.
3. Визначено, що оптимізація лізингового бізнесу потребує відповідного фінансово-кредитного механізму, що представлений системою форм та методів нагромадження та ефективного використання фінансово-кредитних ресурсів суб’єктами лізингового бізнесу. На нашу думку, лізинговий бізнес стане економічно ефективним за умови, якщо лізингоотримувач та лізингодавець одержать більший економічний прибуток, ніж за інших альтернативних форм фінансування того ж самого інвестиційного проекту.
4. Можливість вдосконалення та розвитку вітчизняного лізингового бізнесу розглядається за двома основними напрямками: з боку самих банків та з позиції держави у їх тісному взаємозв’язку. Метою ефективною банківської стратегії на ринку капіталів має стати визначення оптимального співвідношення операцій та послуг, на фінансування яких мають спрямовуватися кошти банку. Тому у кожному випадку вибір інвестиційного рішення здійснюється відповідно до відпрацьованої в даному напрямку банківської процедури. З цією метою доцільно проводити аналіз ринкових умов для впровадження обраної форми фінансування; здійснити відбір достовірної інформації для порівняння умов фінансування; визначити критерії вибору виду послуги, визначити елементи порівняння умов фінансування. А в майбутньому слід враховувати доцільність представлення на лізинговому ринку в якості пропозиції не окремого товару, а цілого пакету особливих форм фінансування, таких, як, наприклад, “лізбек – купівля”, “сублізинг - кредитування”.
5. Успіху в роботі лізингових відділень в комерційних банках буде сприяти перш за все гнучке управління, що повинно базуватися на високому рівні кредитного аналізу на основі руху готівки, та наглядом за діями клієнтів. Зважаючи на важливість визначення ефективності роботи потенційного лізингоотримувача, в дисертації надані рекомендації щодо удосконалення системи кількісних та якісних критеріїв оцінювання фінансового стану потенційних клієнтів-лізингоотримувачів та ранжирування їх за ступенем надійності.
6. В дисертаційній роботі обґрунтовується необхідність послідовного удосконалення лізингових відносин в Україні відповідно до напрямків стратегії розвитку лізингового бізнесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У фахових наукових виданнях:

1. Ляхова Е.А. Общие тенденции развития лизингового бизнеса // Финансовые услуги. – 1998. - №7-8. – С.41-43. – 0,3 д.а.
2. Ляхова О.О. Роль банків у сфері лізингового бізнесу // Вісник Національного банку України. – 1999. - №6. – С.62. – 0,2 д.а.
3. Шевченко О.Г., Ляхова О.О. Інвестиційний лізинг в Україні // Експрес-новини: наука, техніка, виробництво. – 1999. - №7-8. – С.36-37. – 0,2 д.а. (особисто автору належить 0,1 д.а., шляхи підвищення ефективності роботи банків через застосування механізму лізингу).
4. Шевченко О.Г., Ляхова О.О. Лізинг – альтернатива банківському кредитуванню // Банківська справа. – 2000. - №4 (34). – С.31-34. – 0,3 д.а. (особисто автору належить 0,2 д.а., аналіз методів фінансового забезпечення лізингового бізнесу за участю комерційних банків).
5. Ляхова О.О. Суб'єкти ринку лізингових послуг в Україні // Фінанси України. – 2000. - №11. – С.64-67. – 0,3 д.а.
6. Ляхова О.О. Удосконалення методики визначення суми лізингового платежу // Проблеми формування ринкової економіки: Зб.наук.пр. – К.: КНЕУ, 2000. – С.288-293. – 0,5 д.а.
7. Ляхова О.О. Участь українських банків у лізинговому бізнесі // Вісник Національного банку України. – 2001. - №6. – С.44-45. – 0,2 д.а.

В інших виданнях:

8. Ляхова О.О. Лізингові операції // Збірник виробничих ситуацій з навчальної дисципліни “Банківські операції”. – Київ: КНЕУ. – 1998. – С.293-303. – 0,5 д.а.
9. Ляхова О.О. Можливості українських банків щодо фінансування екологічного лізингу // Збірник “Перспективи розвитку екологічного лізингу в Україні” - Київ: “Аверс”, 1999. – С.53-56. – 0,34 д.а.
10. Ляхова О.О. Застосування ділової гри за темою “Лізингові операції в Україні” у розрізі курсу “Інвестування” // Труди науково-методичної конференції “Удосконалення змісту та методики викладання фінансово-банківських дисциплін за умов рівневої системи освіти”. – Київ.: КНЕУ, 1998. – С.54. – 0,1 д.а.
11. Ляхова О.О. Проблеми лізингового бізнесу в Україні та шляхи їх подолання // Труди Міжнародної науково-практичної конференції “Управління підприємством: діагностика, стратегія, ефективність”. – Київ.: НГУУ “КІП”, КНЕУ, 2000. – С.76-77. – 0,16 д.а.
12. Ляхова О.О. Проблеми та шляхи удосконалення податкового законодавства України у сфері лізингового бізнесу // Труди науково-практичної конференції “Податкова політика в Україні та її нормативно-правове забезпечення”. Частина 2. – Ірпінь, 2001. – С.195-197. – 0,25 д.а.

АНОТАЦІЯ

Ляхова О.О. Комерційні банки у сфері лізингового бізнесу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01. – Фінанси, грошовий обіг і кредит. Київський національний економічний університет. – Київ, 2002.

Дисертація присвячена питанням організації та розвитку лізингового бізнесу в Україні та участі в цьому процесі комерційних банків. У роботі висвітлюються теоретичні засади побудови механізму лізингового бізнесу, проводиться дослідження сучасного стану, ринку лізингових послуг в Україні, перспективи та напрямки його розвитку.

Значна увага в роботі приділена питанню фінансової оцінки лізингових проектів. Проаналізовано підходи до такої оцінки вітчизняних та іноземних лізингодавців (в тому числі комерційних банків), наведена практика оцінки лізингових проектів ЗАТ Фінансово-лізинговим Домом та надані пропозиції щодо її удосконалення.

Пропонуються рекомендації щодо створення оптимальної моделі розвитку лізингового бізнесу в Україні, включаючи активну участь в ній комерційних банків.

Ключові слова: лізинг, лізинговий бізнес, лізинговий проект, лізингодавець, лізингоотримувач, банківський лізинг, лізинговий кредит, ринок лізингових послуг.

Анотація

Ляхова Е.А. Коммерческие банки в сфере лизингового бизнеса. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.04.01 – Финансы, денежное обращение и кредит. – Киевский национальный экономический университет. – Киев, 2002.

Диссертация посвящена проблемам организации лизингового бизнеса в Украине и участию в этом процессе коммерческих банков. В работе рассматриваются теоретические основы построения системы лизингового бизнеса, проводятся исследования современного состояния рынка лизинговых услуг в Украине, перспективы и направления его развития.

Учитывая точки зрения отечественных и зарубежных специалистов в этой сфере, диссертант осуществил углубленный теоретический анализ сущности понятия категории “лизинг”, выделил особую сферу предпринимательской деятельности – лизинговый бизнес, а также определил виды и формы лизингового бизнеса.

Автор выделяет существенные отличия лизинга от кредита и аренды, а также особенности лизингового бизнеса в рыночной экономике.

Принимая во внимание то, что сфера лизингового бизнеса достаточно новая для отечественной экономической науки, становится понятным отсутствие единой полной классификации лизингового бизнеса. Поэтому, исходя из опыта лизинговой деятельности разных стран и сравнительного анализа используемых видов лизинговых операций в Украине, автор считает целесообразным систематизировать виды лизингового бизнеса за двумя укрупненными группами признаков: основные и специфические.

На динамику развития современного лизингового бизнеса влияют: расширение мировых интеграционных процессов и развитие на этой основе новых прогрессивных методов хозяйствования, научно-технического прогресса; необходимость приспособления к структурным изменениям в отраслях сельского хозяйства и промышленности, и т.д. Поэтому лизинговый бизнес становится полем взаимодействия указанных факторов, которые мотивируют его развитие и формируют финансово-кредитный механизм, лежащий в его основе.

Финансово-кредитный механизм представлен в работе как совокупность форм и методов создания и эффективного использования финансово-кредитных ресурсов, который базируется на срочной основе с целью обеспечения потребностей и интересов государственных структур, юридических лиц и населения.

Его часть, которая реализуется в сфере лизинговых отношений представляет собой финансово-кредитный механизм лизингового бизнеса. Функционирование финансово-кредитного механизма лизингового бизнеса осуществляется на основе двух экономических методов: регулирования и управления.

Эффективным финансово-кредитным механизмом лизингового бизнеса считается такой механизм, при котором достигается экономическая и коммерческая результативность для всех его субъектов. Таким образом, лизинговый бизнес будет экономически эффективным, если лизингодатель и лизингополучатель получают большую прибыль, чем при альтернативном варианте финансирования этого же проекта.

Учитывая важность включения коммерческого банка в состав основных участников лизингового бизнеса, автор отводит должное место исследованию участия банков в этом процессе.

Большое внимание в работе уделено проблеме финансовой оценки лизингового бизнеса. Автор оценил отечественную законодательную и методологическую базы, применяемые в финансовом анализе лизингового бизнеса. Относительно подходов к оценке лизинговых операций автор пришел к следующему выводу: если общую эффективность лизинговых операций для лизингополучателя необходимо определять путем сопоставления общей суммы, которая выплачивается лизингодателю со стоимостью приобретения имущества в кредит, то экономический эффект для лизингодателя основывается на разнице между общей суммой лизинговых платежей и

совокупными текущими затратами за период действия лизингового соглашения.

Проанализированы подходы, применяемые отечественными и иностранными лизингодателями при осуществлении такой оценки. В диссертации приведена практика оценки лизинговых проектов ЗАО “Финансово-лизинговый дом”. Даны рекомендации по усовершенствованию действующей методики с учетом качественных и количественных факторов оценки потенциального лизингополучателя.

Оценивая лизинговый рынок в Украине как формирующийся, автор приходит к заключению о необходимости институциональной реформы и предлагает стратегию поэтапного развития лизингового бизнеса в Украине при активном содействии государства. Эта стратегия включает этап благоприятного налогового регулирования и соответствующей амортизационной политики, этап расширения участия коммерческих банков и формирования банка данных лизингового бизнеса. На последнем этапе становления лизингового бизнеса необходимо наиболее полно учесть предложения субъектов хозяйствования относительно его развития и постепенно совершенствовать лизинговые отношения.

Ключевые слова: лизинг, лизинговый бизнес, лизинговый проект, лизингополучатель, лизингодатель, банковский лизинг, лизинговый кредит, рынок лизинговых услуг.

Annotation

Lyakhova O.A. Commercial banks in the leasing business area. – Manuscript.

Dissertation for the Candidate degree in Economics. Speciality 08.04.01. - Finance, Currency Circulation and Credit. – Kyiv National University of Economics. – Kyiv, 2002.

The research is devoted to Ukrainian leasing business's issues and participation of commercial banks in this process. The work considers theoretical basis of leasing business development, it investigates the actual state of the Ukrainian leasing market, its perspectives and possible ways of development.

Much attention is paid to financial evaluation of leasing projects. Relevant approaches to such financial evaluation used by national and foreign lessors (including banks) have been analyzed. The author refers to a particular leasing project financial evaluation method used by Financial Leasing House and renders recommendations on its improvement.

Suggestions have been made with regards to the elaboration of the model of leasing business development in Ukraine including active participation of commercial banks in this process.

Key words: leasing, leasing business, leasing project, lessor, renter, banking leasing, leasing credit, leasing market.